

KVINDER - I DEN "GLOBALE LANDSBY"

Dansk Kvindesamfunds & FNs arbejde med u-landskvinder gennem 25 år, siden 1975

Af Manja Hansen©

Udgivet som indstik i Kvinden&Samfundet årg. 116 nr. 6, december 2000

At følge DKs u-landsarbejde er som at køre på en motorvej. Konstant derudad omend med varieret tryk på speederen. Jævnligt er der mindre til- og frakørsler, man skal holde øje med; periodisk sideløbende landeveje, man uvilkårligt skeler til; pludseligt store rondeller, man skal igennem; kraftige udfletninger, der dræner for energi men resulterer i nye tiltag samt mega-store sammenfletninger, der giver fornyet in-put og skærpet opmærksomhed.

Den 7. nov. 1967 vedtog FNs generalforsamling en deklARATION, "Declaration on the Elimination of Discrimination against Women", efter at FNs kvindekommision havde haft den til diskussion og gennembearbejdelse i ca. fire år. For trods garantierne i FNs generelle Mennesterettighedserklæring fra 1948, plus - hen ad vejen - supplerende konventioner til fremme for kvinders ligestilling, havde man erkendt, at skrappe tiltag skulle til, hvis man ville inddrage også kvinderne i det internationale arbejde med at skabe en bedre verden og udvikle nationerne.

Uddannelse, arbejde, sundhed og deltagelse i beslutningsprocesser var kardinalpunkter. Allerede her - i midten af 60'erne - nævnes det, at kvinder er den halve verden! Men også en forhåbning om, at hvis kvinderne inddrages, den halve verdens ressource, så vil processen mod fred og en bedre verden gå hurtigere. 1975, der er året midt i FNs andet udviklingsår, erklæres at skulle blive FNs Internationale Kvindeår.

Mexico - starten

Mexico City 1975, Nairobi 1985, Beijing 1995. Navne på fjerne og for os eksotiske byer men også tid og sted for FNs tre internationale kvindekongresser, afholdt punktligt, med 10 års mellemrum.

Indskudt - for at holde os selv i ørerne? for at holde regeringerne til ilden? for at FN ville signalere, at man ikke havde glemt "sagen" ? - har der også været afholdt to opfølgingskongresser. København i 1980 og den seneste, Beijing+5 i New York sommeren 2000.

Kvindekongressen i Mexico 1975 blev indkaldt på initiativ af FNs generalforsamling.

Som nævnt havde man indset behovet for at få inddraget kvinderne, hvis man skulle fremme udviklingen og styrke verdensfreden. Til gengæld lovede FN fuld ligestilling (integration) og "udryddelse" af kønslig forskelsbehandling.

Initiativet blev vel modtaget, og på kongressen vedtog man enstemmigt verdenshandlingsplanen,

"World Plan of Action for the Implementation of the Objectives of the International Women's Year",

for de kommende 10 år. Den fastsatte dog nogle mindstemål, der skulle nås inden 1980, hvor man ville afholde en evaluerende midtvejskonference, inden den afsluttende konference i 1985. FNs generalforsamling kvitterede ved at godtage, at 1976-85 blev internationalt Kvindeår - eller rettere: "Kvindeår; ligestilling, udvikling & fred".

Man kan få det indtryk, at FNs generalforsamling forestillede sig, at 10 år med fokus på kvinde- og ligestillingsproblemer var nok til at få det problem bragt ud af verden - eller få processen bragt på skinner.

Men indlagt lå der også en forhåbning om at kunne ændre kvinders rolle fra at være passive og iagttagende til at blive aktive verdensborgere i udviklingsbestrebelsene. Slogans fra den periode blev positiv særbehandling, dvs. en overgangsperiode med særlig støtte til kvinder, samt på længere sigt en ny økonomisk verdensorden.

Fra konferencen i Mexico kan man øjne sporene fra en tid, da verden var større og afstandene længere. "Globaliseringen" var endnu ikke opfundet - og kvinderne fra de forskellige verdensdele prioriterede emnerne forskelligt ud fra egne interesser.

De østeuropæiske kvinder fokuserede på fred; vesteuropæerne på ligestilling og u-landskvinderne på udvikling. Men som Grethe Fenger Møller refererer, (efter anmodning fra regeringen deltog hun som rådgiver, men var også repræsentant for DK), så var der fra kvindernes side en begejstring over, at man nu ville tage dem seriøst - for samtidigt kunne kvinder fra næsten alle lande berette, at ligestilling var et ukendt begreb i deres dagligdag, men dog noget, flere af dem havde oplevet i ekstreme situationer, fx ved deltagelse i oprørsbevægelser, uafhængighedskampe e.l.

København - midtvejs i Kvindeårtiet

Historien fortæller, at midtvejskonferencen i København oprindeligt skulle have været afholdt i Iran. Shahens søster var kvindeorienteret, og en FN-midtvejskonference afholdt i et progressivt, arabisk land var gode signaler at sende, når det gjaldt kvinder, udvikling og fred. Men shahen stod for fald.

Efter råd fra USA og England tog han på "ferie til udlandet" den 15. jan. 1979, og den 5. feb. udråbte ayatollah Khomeini Iran til Islamisk Republik. Takket være en stor indsats fra Ritt Bjerregaard, siger Eva Rude, blev midtvejskonferencen ikke aflyst men flyttet til København. Godt nok blev den beslutning taget af FNs

generalforsamling allerede den 29. jan. 1979, men Iran havde af shahen været erklæret i undtagelsestilstand siden den 8. sep. 1978.

Costa Rica bød også på værtskabet. Costa Rica var et godt bud, for det er et land (det eneste?) aldeles uden militær - heller ikke til forsvar. De afskaffede militæret ved en forfatningsvedtagelsen i 1949 - ved samme lejlighed fik kvinderne stemmeret - og besluttede at anvende de frigjorte ressourcer til fremme for uddannelse, socialprogrammer og beskæftigelse. Men nu havde vi lige haft en kvindekongress i Mellemamerika, så diplomatisk set ville en anden region sikkert være mere passende.

At aflysningen af midtvejskonferencen i 1980 blev forhindret, var vigtige politiske signaler at sende. FNs mål var, at kvinder skulle inddrages i udviklingen, i politiske beslutningsprocesser og i verdensfreden. Og tiden var politisk betændt. Bare se på OL'erne: München 1972, der var terror; Montréal 1976, Sydafrika bliver boykottet; Moskva 1980, Vesten boykotter; Los Angeles 1984, Østlandene boykotter. Grænserne for tolerance var snævre og lunterne var visse steder korte!

Ved midtvejskonferencen i København var Bella Center sæde for den officielle del, mens det nærtliggende og nybyggede Universitet på Amager husede den "alternative" del, som man kaldte det dengang.

I dag hedder det slet og ret NGO, (Non Governmental Organization), og siden 1990, hvor FNs økonomiske og sociale råd - der bl.a. har menneskerettigheder og udvikling som ansvarsområde - henstillede til Generalforsamlingen, at man nødvendigvis måtte afholde en 4. verdenskvindekonference med stærk inddragelse af græsrods-, interesse- og kvindeorganisationer, anerkender man i stigende grad NGOernes arbejde og betydning, dels som konsulenter men også for fremme af de tiltag og ændringer, man ønsker gennemført. Og ingen international konference er vel i dag tænkelig uden et NGO-samarbejde!

Midtvejskonferencen i København havde til opgave at evaluere de forløbne 5 år samt vedtage en handlingsplan for de næste, for 2. halvdel af Kvindeårtiet.

Handlingsplanen blev vedtaget, men ej i samstemmighed. Konferencen i København foregik i en politisk spændt periode, som uvilkårligt skabte skår i søstersolidariteten.

Det er måske årsagen til, at man nøjedes med at enes om en slags aggressiv "negativliste", der påpeger fejl og mangler: Ingen opbakning fra mænd; utilstrækkelig vilje fra politikerne; ej anerkendelse af kvinders bidrag til samfundsudviklingen; ej hensyn til kvinders særlige behov; for få kvinder i beslutningsinstanser; sparsomme muligheder for økonomisk støtte og endelig beklager man, at kvinder selv er for uoplyste om egne muligheder og rettigheder.

For CEDAW-konventionen, Kvindernes Grundlov, var forinden blevet vedtaget i FN (dec. 1979) og allerede ratificeret af 165 lande. På konferencen konkluderer man, at der er et misforhold mellem de legale rettigheder, kvinder har fået og de faktiske muligheder de har for at udnytte dem.

Allerede her efterlyser man en slags holdningsændring overfor kvinder - denne efterlysning bliver genoptaget og tydeligt bogstaveret ved konferencen i Beijing.

Og i DK var man sure! I den talstærke danske repræsentation, ved en international kvindekongress, holdt i eget land, var der ikke plads til en repræsentant fra landets ældste kvindeorganisation. Talte vi om manglende politisk vilje!

Minister Lise Østergaard mente, at DK vel nok kunne få én af de tre pladser, som DKN (Danske Kvinders Nationalråd) havde fået! Men det fik DK ikke og så var samarbejdet DK/DKN slut - men det havde nu småknirket i flere år.

På et tidspunkt i løbet af 1980 blev Lise Østergaard kulturminister. Men umiddelbart forinden var hun "minister uden portefølje med særligt henblik på udenrigspolitiske spørgsmål bl.a. med ansvar for Danmarks bistand til u-landene". Titlen fortæller, hvor løst forankret dansk u-landshjælp og DANIDA var på den tid.

DANIDA

Langsom opstart gennem 50'erne. Rammerne for dansk, statslig u-landsbistand afstukket ved

* lov den 19. marts 1962.

* Først i 1963 ses navnet DANIDA (Danish International Development Agency / Assistance siden 1991).

Fra starten med det overordnede formål at bekæmpe fattigdom i u-landene;

* fra 1962 mest med bistand til teknisk samarbejde (enkeltprojekter) - u-landene;

* fra 1971 til sikring af social fremgang og politisk uafhængighed (samfundsgrupper) - udviklingslandene og

* i dag på nationalplan til egen forvaltning af sektorudvikling fx sundheds-, eller uddannelses-, eller energisektoren (regionalprogrammer) - 3. verdens lande.

* I 1974 gav DANIDAS afdeling for udviklingssamarbejde 475 stipendiater til studieprogrammer og studieophold i Danmark; heraf kun 67 til kvinder !!!!!

* 1975: DANIDA arrangerer for nordiske kvindeforeningsrepræsentanter studierejse til Zambia. Fra Danmark deltager tre repræsentanter hvoraf Kirsten Grønager (den ene af DKs daværende to næstforkvinder) var én af dem

Nairobi - globaliseringen begynder

I Nairobi 1985, kvindetårets afslutningskonference, opsummerer man og vedtager enstemmigt et strategiprogram frem mod år 2000. Programmet, "The Nairobi Forward Looking Strategies for the Advancement of Women to the Year 2000", skal efterfølgende vurderes hvert 5. år.

Ved opsummeringen konkluderes det, at målene for Kvindeårtiet ikke var blevet nået. Ved denne konference er der fælles fodslag og kvindebevægelsen fremstår som en forenet international kraft. Populært omtales konferencen som "den globale feminismes fødsel".

Vores Grethe Fenger Møller, der var formand for den danske regeringsdelegation, fortæller, at man ved denne konference var mere resultatorienterede. Man går mere håndgribeligt til værks og påpeger, at nu skal der indføres juridisk ligestilling, social ligestilling og lige muligheder for kvinder til at deltage i politiske beslutninger. Man pålægger den enkelte nation at ransage sig selv og komme i gang fra det stede, det enkelte land nu engang befinder sig på.

Det er også baggrunden for, at vi her i Norden får Nordisk Forum.

Helle Jarlmoose fortæller i forkvindes beretning fra 1986, at man på kvindekongressen i Nairobi, hvor hun deltog, ikke fik truffet en klar beslutning om endnu en international kvindekongress. Som konsekvens heraf, og i erkendelse af NGOernes vigtige arbejde i implementeringen af vedtagelserne fra FNs kvindekongresser, vedtager Nordisk Råd at arrangere et Nordisk Forum for Nordens kvindeorganisationer, så de kan

mødes til gensidig inspiration, samarbejde og støtte.

Det blev til to - indtil videre. Oslo 1988, 30. juli -7. aug., "Kvinder skal forme morgendagen" hed det, og Åbo/Turku 1994, 1.-6. aug.

DK var aktiv på begge, både DK-kredse og DK-udvalg, og man kan betragte disse nordiske forumer som læreplads for DK til selvstændigt, på græsrodsniveau, at deltage på konferencer o.l. med workshops etc.

Beijing - den 4. verdenskvindekongress

Beijing 1995, den 4. verdensvindekonference, havde til formål at vurdere og forny strategiprogrammet fra Nairobi, men også at vedtage en handlingsplan for global ligestilling. Begge dele blev enstemmigt vedtaget - atter fælles fodslag.

Handlingsplanen, "Platform for Action" (PFA), indeholder konkrete anvisninger på, hvor og hvordan, regionalt og emnemæssigt, hvad og hvem, ansvarsmæssigt samt hvorledes ligestillingsarbejdet skal finansieres. Men vigtigt er det også, at "normen" for ligestilling blev ændret.

Den efterlysning på en holdningsændring, man kunne spore i København 1980, blev nu formuleret.

Målet for ligestilling skal ikke længere være, at kvinder skal have samme muligheder som mænd, altså at mandeværdierne skal være de normsættende, men at værdierne skal omdefineres til almene man-normer.

Mande- contra kvinderoller, mande- contra kvindeværdier etc. skulle erstattes af holdninger om menneske-/roller-/værdier-/hed. Det er det, man siden Beijing, populært kalder mainstreaming.

Nogle betragter det som et tilbageslag; at "ligestilling" som et særbegreb er udgået til gengæld for en tanke om - en utopi om - at lige behandling kommer til at indgå som en selvfølgelighed i alle et samfunds aspekter!

New York 2000; Beijing +5.

Almindeligvis samles FNs generalforsamling hvert efterår fra begyndelsen af sep. til midten af dec. Men Generalforsamlingen indkaldte til en ekstraordinær session, "Kvinder 2000: Kønslig ligestilling, udvikling og fred i det 21. århundrede", i New York, den 5.-9. juni. Man havde forpligtet sig til hvert 5. år at vurdere det strategiprogram, der blev vedtaget i Nairobi 1985, og fornyet i Beijing 1995. Men som Karen Hallberg, der var med i Danmarks regeringsdelegation, refererer, så gik forhandlingerne meget trægt og et udtryk som "Beijing -5" blev på et tidspunkt hyppigt anvendt. Et slutdokument blev man dog enige om; det rykker ikke meget i forhold til "Platform for Action" - men kvinderne fra især udviklingslandene er stadig engagerede optimister. For dem er indlagt vand og elektricitet ikke alene udvikling, men også vigtige skridt på vejen til ligestilling.

Denne gang var NGO-forumet bevidst tilstræbt at skulle være mindre. Til gengæld blev det placeret tæt ved selve FN-bygningen således, at en tættere ping-pong, officiel-uofficiel konference, kunne finde sted; noget af NGO-arbejdet blev endda henlagt til at foregå inde i selve FN-bygningen, altså under samme tag som den officielle konference. Og som Leslie Larsen så rigtigt - og diplomatisk - udtrykker det, så viser det den store betydning, FN-organerne efterhånden tillægger NGOernes arbejde i implementeringen af kvindesagen; hun var tilstede som DKer. Men man kan også tolke det således, at regeringerne er for ligeglade og langsomme i implementeringsbestrebelse; at de vil spare på egne ressourcer/embedsstand og lade NGOerne gøre jobbet for dem! Og er det ikke sådan, angående samfundsændringer i al almindelighed, at de kommer nedefra og først bagefter følger lovgivningen med og tilpasser sig de ændrede samfundsholdninger og adfærdsnormer?

Kvindekonferencerne var store.

Det er de største arrangementer FN overhovedet har afholdt - og muligvis blev Beijing så stor, at FN ikke tør binde an med en ny?

For at få en fornemmelse af størrelse og tilslutning kan man sammenligne med de Olympiske Lege, som vi alle kender til via den kraftige mediedækning

Kvindekonferencer

- * 1975 Mexico City: 133 medlemslande repræsenteret; NGO 4.000 deltagere
- * 1980 København: 145 medlemslande repræsenteret; NGO 10.000 deltagere
- * 1985 Nairobi: 157 medlemslande repræsenteret; NGO 15.000 deltagere
- * 1995 Beijing: 189 medlemslande repræsenteret; NGO 47.000 deltagere

- * 2000 New York: 148 medlemslande repræsenteret; NGO 3.500 deltagere OL
- * 2000 Sidney deltog 199 nationer; ca. 11.000 sportsudøvere (det endelige tal endnu ikke opgjort)
- * 1996 Atlanta deltog 197 nationer; 10.361 sportsudøvere (fordelt på 6.582 mænd og 3.779 kvinder)
- * 1984 Los Angeles deltog 140 nationer (-Østeuropa, boykot); 6.797 sportsudøvere (fordelt på 5.230 mænd og 1.567 kvinder)
- * 1980 Moskva deltog 80 nationer (-Vesten, boykot); 5.317 sportsudøvere (fordelt på 4.092 mænd og 1.225 kvinder)
- * 1976 Montréal deltog 92 nationer (-Afrika, boykot); 5.275 sportsudøvere (fordelt på 4.028 mænd og 1.247 kvinder)
- * 1968 Mexico deltog 112 nationer; 5.531 sportsudøvere (fordelt på 4.750 mænd og 781 kvinder)

(Til antallet af sportsudøvere bør lægges ca. 50%, som er den tilknyttede stab af trænere, læger, hestepassere mv.)

Ved den kommende OL, Grækenland, får vi en kvindelig leder!

Præsentationen af u-landskvinden

Ester Boserup var en af banebryderne herhjemme. Cand.polit. og medlem af bl.a. FN's ekspertkomité for udviklingsplanlægning (Tinberger-komiteen). Længe før den øvrige verden havde opdaget, at kvinder er den halve verden - eller er vi mere end det? - vi lever jo gennemsnitligt længere! - promoverede Ester Boserup for, at det var fatalt at overse kvinderne, når det drejede sig om u-landshjælp. Skulle levestandarden i u-landene højnes over en bred front, var det vilkårene for subsistensøkonomien (produktion af afgrøder til eget forbrug), der skulle styrkes. Og dén var kvindernes domæne. Vi, i Vesten, måtte vende vores verdensbillede på hovedet! Værsgo! For i traditionelle afrikanske ægteskaber har manden ingen pligt til at forsørge sin kone. Kvinden må selv producere til sin egen og sine børns forsørgelse.

Derfor var det katastrofalt, at "eksperter har set det som en selvfølge, at kopiere den kønsfordeling, der råder på arbejdsmarkedet i eksperternes hjemland" - en tradition de viderefører efter kolonimagternes

ophør. At de udsendte u-landseksperter henvender sig til mændene, vil blot, groft set, resultere i flere salgsafgrøder (fx kaffe, cacao) til finansiering af mændenes eget, øgede luksusforbrug.

Jamen den historie kender vi jo! Og historierne gentager sig, siger man. Da vi var i opstarten af vores udvikling, industrialiseringen, var det langt fra altid, at fatters ugeløn kom familien til gode. Tit og ofte var den drukket op inden han nåede hjem.

Skulle u-landsfamiliernes generelle levestandard højnes, skulle kvinderne støttes og helst så meget, at der kunne blive penge tilovers til anskaffelse af skoleuniformer til ungerne, så de kunne komme i skole. Dengang var u-landshjælp, set fra et dansk synspunkt, næsten synonymt med Afrika, som var et nyt og spændende udviklingsområde. For mange af de afrikanske stater var netop blevet selvstændige og ladt i stikken af den tidligere koloniherre. Så tidligt som i slutningen af 60'erne var Ester Boserup ude med disse tanker til den danske offentlighed - bl.a. gennem radioforedrag.

Mellempfolkeligt Samvirke, M.S.

* 1944 startes op af kvækere og fredskvinder: I begyndelsen som en slags folkekøkkener, primært i Grækenland og Finland. Deltager siden i den almindelige opbygning af Europa efter 2. Verdenskrig

* 1963-66 begynder man så småt at udsende frivillige til u-landene * 1975, marts, udgiver M.S. "Kvinder er den halve verden", redigeret af Ellen Buch-Hansen, om kvinders stilling i kapitalistiske lande, u-lande samt socialistiske i- og u-lande. (Danmark, Italien, Sovjet, Mexico, de arabiske lande, Ghana, Tanzania, Indien, Kina og Vietnam.)

* 1977, efterår - på det tidspunkt havde M.S. en kvindegruppe

DK mødes med u-landskvinden

Som DKer kan man ikke sige Ghana uden også at sige Eva Rude. Fra barnsben har hun været betaget af Grønland og selvklart senere som DKer stærkt engageret i samarbejdet mellem DK og De Grønlandske Kvindeforeninger. Men også hun fik øje på kvinderne under de varmere himmelstrøg. At det så blev Vestafrika skyldtes dels nogle kontakter fra det nordlige Grønland: franskmændene - de har en lang tradition for at forske i grønlandske forhold. At DKs tur til Vestafrika går via Grønland og Paris er derfor helt naturligt - men den historie må vi have en anden gang og et andet sted. Men et faktum er det, at DK igennem mere end 25 år har haft et samarbejde kørende med kvindeorganisationer i Ghana.

Ved DKs 90 års jubilæum holdt Alva Myrdal, på det tidspunkt Sveriges ambassadør i Indien, en dundertale af en festtale. Hun henstillede til danske kvinder, at de lempede på plejen af deres egne velpolerede hjem, slækkede på kravene til egen ligestilling og i stedet rettede opmærksomhed mod u-landene, hvor kvinderne ofte levede under kummerlige forhold, der var ufattelige for Vestens kvinder. Det var i 1961, tiden før TV fik for vane at servere alverdens elendighed til aftenkaffen.

Efterfølgende, men stadig i 1961, mens Lis Groes var forkvinde, afholdt DK et u-landsseminar på Breidablik Kursuscenter i Holte. På seminaret deltog 40 kvinder fra både Afrika og Asien. Ressourcerne var små, søstersolidariteten stor, men hvor der er hjertevarme er der husrum - også selvom vi havde boligmangel dengang.

Indlogeringen af de fremmede gæster foregik privat. Det kunne være dagligstuen, med en pragtfuld sofa, der blev stillet til rådighed. Men man havde ikke tænkt den mulighed, at gæsten, der kom fra fx Asien, måske var prinsesse derhjemme og undervejs havde gjort ophold i Paris, hvor hun havde besøgt Diors modehus eller et andet og indkøbt et nyt sæt nattøj til lejligheden.

I 1974 foreslog Eva Rude, på det tidspunkt forkvinde for INU (Internationalt Udvalg), at man gentog seminaret - dog udelukkende med kvinder fra én verdensdel.

Via DANIDA, som var ny i faget på det tidspunkt, blev Eva Rude henvist til UNESCO i Paris, hvor man vidste, der var en god Afrika-agent, Poul Bertelsen, med kontakter til Vestafrika. Han anbefalede 5 lande (Gambia, Ghana, Liberia, Nigeria, Sierra Leone) og 4 kvinder fra hvert land blev inviteret til Danmark, Højstrupgård i Helsingør, til et u-landsseminar med hovedtemaet: Voksenundervisning.

De vestafrikanske kvinder var glade for at deltage - også fordi de fik lejlighed til dialog de afrikanske lande imellem, en mulighed de sjældent ellers havde. De var glade for internt at kunne udveksle erfaringer, og det i en sådan grad, at Eva Rude fortæller, at de øvrige deltager til tide fik indtryk af, at der forgik en kappestrid - omend positiv, fx i forbindelse med lovgivningsområdet, hvor de vestafrikanske kvinder ville overgå hinanden. Men også de nordiske kvinder var glade. Som Rita Dekker beretter, så var der en gensidig forståelse og begejstring så stor, så intens, at den nærmede sig eufori. Derfor løb samarbejdet heller ikke ud i sandet, men fortsatte årtier frem.

De vestafrikanske kvinder påpegede, at "eksport af vestlig mands-dominans" var et problem for dem. De beklagede, at det var mændene, der blev taget med til de internationale konferencer etc. trods det, at netop i Vestafrika havde kvinderne traditionelt haft størst indflydelse på såvel landbrug som handel. At Vesten kommer og i overensstemmelse med vort eget vestlige mønster målretter uddannelse mv. mod mændene. Kvinderne bliver udraderet.

Det var nøjagtigt den fejl, Ester Boserup havde advaret imod ca. 10 år tidligere og alligevel replicerede DANIDAS ekspert, at sådan gjorde man efter ønske fra de pågældende regeringer. Nå, men den bestod jo af lutter mænd, høvdingesønner, der havde været på "dannelsesrejse" i Europa! Hertil kunne de vestafrikanske kvinder oplyse, at kun fordi DKs invitationer til deltagelsen i seminaret var stilet direkte til kvindeorganisationer, var kvinder med indsigt blevet inddraget. Ellers, som ved internationale konferencer o.l. ville invitationen blive hengemt eller vilkårlige kvinder sendt afsted.

Seminaret blev afholdt den 12.-21. aug. 1975 og kvindekongressen i Mexico var blevet afholdt den 19. juni - 2. juli, altså 5-6 uger forinden. Sandsynligvis hentydede kvinderne til, at de repræsentanter, der blev sendt afsted til Mexico på deres landes vegne, muligvis havde det relevante køn - nogle nationer sendte nemlig mandlige regeringsrepræsentanter - men ikke nødvendigvis den relevante indstilling! Man aner her suset fra florlet, flagrende Dior-nattøj! Det er måske én af forklaringerne på, at FN senere ønskede, at nationerne i højere grad inddrager NGOerne i arbejdet!

Ved slutningen af seminaret fremsagde de vestafrikanske kvinder ønsket om ét eller flere opfølgingsseminarer i Afrika. De skulle foregå lokalt, netop for tydeligt at signalere til mændene, også landsbymændene, at de afrikanske kvinder ønsker forandring.

U-landsseminarudvalget (Ghana-udvalget)

* 1977, dec.: Eva Rude og Daniel Petersen, konsulent i DANIDA, til Vestafrika for ud fra lokale behov og sammen med lokale kvindeorganisationer at udarbejde et program for opfølgingsseminar

* 1978, 7. juni: Gloria Scott (Jamaica), konsulent i Verdensbanken ang. kvideprojekter i u-landene. Offentligt møde, Christiansborg. Lise Østergaard indleder, Gloria Scott hovedtaler. Øvrige paneldeltagere: Grethe Fenger Møller, Ester Boserup, Kika Mølgård, Vibeke Schiøtz, Jan Øberg

* 1978, nov.: "Rural Women in Western Africa. Adult Education in Rural Areas". Opfølgingsseminar i Vestafrika: 1. uge i Tsito på højskole opført 1950 ved hjælp af dansk bistand; 2. uge i Medina nær hovedstaden Accra (på Women's National Training Center). Deltagere: lokale landsbykvinder samt 20 deltagere fra kvindeorganisationer fra: Ghana, Gambia, Liberia, Nigeria og Sierra Leone. Oplægsholdere fra Nigeria, Ghana og Upper Volta. Jette Bukh DKs faglige konsulent ved seminaret

Ved afskedsfest overræktes gave på kr. 10.000,- fra fru Paula Nissen til Tsito Women's Association, til opførelse af børnehaven. (ca. 2 mdr. tidligere havde kvinderne selv startet en nødbørnehaven, 3-5 timer dagligt, frivillig arbejdskraft, 130 børn at passe.)

* 1990, 27.-28. okt.: "Uddannelse, kvinder og miljø". Seminar m/Uddannelsesudvalget & U-landsudvalget. (FNs Internationale Læseår.) Kildegaard, Tisvildeleje

* 1992: "Kvindeprojekt i Tsito, Ghana". Ambassade i Accra påtager sig at køre projektet i henhold til ny arbejdsdeling imellem ambassader og bistandsmissioner for mindre projekter. Ghana-udvalget nedlægges

* 2000, sep.: Kr. 10.000 modtaget uopfordret fra dansk fond til børnehaven i Tsito

Op gennem 80'erne bevirkede politiske omvæltninger samt voldsomme tørkekatastrofer i området, at kontakten blev vanskeliggjort. Først i begyndelsen af 90'erne kunne man genoptage samarbejdet - og for ganske nylig fik DK/Eva Rude en henvendelse fra kvindeorganisationerne i Ghana. De vil gerne, at vi atter afholder nogle seminarer dernede.

DANIDA på banen - kvindebanen

En ansøgning på kr. 65.000 blev sendt til DANIDA maj 1974, men det samlede budget for u-landsseminaret var på næsten kr. 200.000. DANIDA, kultur- og undervisningsministeriet, den danske UNESCO-nationalkomité samt nogle private fonds financerede seminaret, som var tilrettelagt af et særligt udvalg netop vedrørende u-landsseminar i Kvindeåret.

Kr. 200.000 var mange penge i 1975. Det er forståeligt, at man i forkvindens årsberetning fra efteråret 1975 kan se seminaret omtalt som DKs "højdepunkt" det år.

Mere formelt kan man videre læse, at det var DKs 3. Internationale Seminar, (Breidablik i Holte var det første, hvor var det andet?), m/repræsentanter fra kvindeorganisationer i Vestafrika samt Norge, Sverige, Finland, Island, Færøerne og Grønland - plus DKer. Et højdepunkt for seminaret var, at Helvi Sipilä, finne og FN's generalsekretær for Kvindeåret, ved en reception holdt af udenrigsminister K.B. Andersen, talte til

seminardeltagerne. Socialminister Eva Gredal og undervisningsminister Ritt Bjerregaard talte på selve seminaret.

Særlige DK-udvalg & arbejdsgrupper i Kvindeåret

* U-landsseminarudvalget: Eva Rude, Grethe Fenger Møller, Inger Abrahamsen, Lis Carlsen, Bolette Johansen, Else Sejer Olsen, Carry Hedemann, Else Taylor, Simma Korzen. (Bliver senere til DKs Ghana-udvalg.)

* Kvindeårets u-landsudvalg (samarbejdsgruppe med andre NGOer): Grethe Fenger Møller, Eva Rude, Lasse Trojel, Rita Dekker (leder af sekretariatet). (Bliver senere til Kvindernes U-landsudvalg; sidst til KULU.)

* Weekendkurser; 7 kurser i DK-kredse vedr. u-landskvinder: Karla Hansen, Helga Lønsted, Clara Steffensen, Henning Kjær (M.S.). (Bliver senere til DKs U-landskursusudvalg; sidst til DKs U-landsudvalget.)

* Kvindeårets Samarbejdsgruppe (samarbejdsgruppe med andre NGOer): Inger Abrahamsen, Eva Rude, Jytte Helle, Kamma Langberg, Jeanne Møller

Weekendkurser / U-lands(kursus)udvalget

Tre programmer (Indien, Tanzania, Kina) tilrettelagt under vejledning af konsulent, Henning Kjær, M.S. Sara Stinus, oplægsholder fra DKs arbejdsrunde, beretter om kvinders kår i Indien, Grethe Christiansen om kvinders kår i Kina, dertil kommer et oplæg om overbefolkning & ressourcefordeling, som dengang var ensbetydende med fødevarefordeling.

1. 1975, 24.-25. maj: Roskilde, Ungdommens Hus. 22 deltagere

* 1975, 27.-28. sep.: Bornholm - planlagt men aflyst

2. 1975, 4.-5. okt.: Viborg, Tårupgårds Ungdomsskole. 25 deltagere

3. 1975, 8.-9. nov.: Skørping, Rold Storkro. 26 deltagere

4. 1975, 15.-16. nov.: Horsens, Bygholm Parkhotel

5. 1976, 28.-29. feb.: Køge, Hotel Hvide Hus. 21 deltagere

6. 1976, 13.-14. marts. Odense, Vandrehjemmet Kragstjerggård

Det blev kun til afholdelse af i alt 6 weekendkurser. Den "gamle" arbejdsgruppe var kørt træt og ønskede afløsning, men weekendkursus-gruppen havde også arbejdet udover Kvindeåret, der var slut. Nu var vi startet på et kvinde-årti. DANIDA blev ansøgt om midler til yderligere to weekendkurser. En ny gruppe rfr fortsætter de det videre arbejde som DKs U-landskursusudvalg, senere DKs U-landsudvalg.

Nye tider - nye tanker

Årene omkring 1975 var hektiske kvindeår. Nu kunne det være nok med den vanemæssige og tankeløse undertrykkelse af kvinder! Lovgivningen måtte følge med samfundsudviklingen. Den frie abort fik vi i 1973 - efter 40 års kamp, men ligeløn ville vi også have. Den har vi forresten ikke fået endnu! Og nu vil man

skærpe abortloven! Men kvinderne stod sammen: "Kvindekamp er klassekamp". Pressions- og fraktionsgrupper opstod hist og pist omkring emner om både dit og dat.

Man fik medvind, opnåede delmål, fik overskud - og udvidede søstersolidariten, endda til de fjerneste lande: u-landene. Det var en international steppebrand.

Herhjemme "genopdagede" man også den 8. marts.

1975, den 1.-2. marts på Hotel Landsoldaten i Fredericia, afholder DK sit første arbejds møde. Arbejds møder var en ny type møder, indført bl.a. for at få en mere direkte dialog mellem styrelse og medlemmer. Det lå også i tiden; fladere strukturer, bredere dialoger; mere medbestemmelse.

På arbejds mødet, som man også kan betragte som DKs første u-landskursus, var hele søndagen afsat til u-landsoplysning: "U-landskvindens formelle rettigheder og faktiske stilling i samfundet", indledt af en repræsentant fra DANIDA og foredrag af bl.a. Sara Stinus. Man havde budgetteret med 100 deltagere; ansøgning sendt til DANIDA.

På arbejds mødet bekendtgjorde DK, at man i løbet af Kvindeåret (Kvindeår-Kvindekår), omkring emnet u-landskvinder, ville holde 7 weekendkurser for DK-kredsene forskellige steder i landet, samt seminariet på "Højstrupgård", Helsingør. Man bekendtgjorde også, at man i forbindelsen med Kvindeåret havde nedsat nogle særlige arbejdsgrupper og udvalg. I disse udvalg ligger kimen til DKs senere oplysningsarbejde om u-landskvinder, samt DKs store og aktive engagement i KULU. Forbindelsen til DANIDA var skabt og DK havde fået erfaring med kontakt til samt "ophentning" af u-landskvinder.

KVINDEÅRETS U-landsudvalg (KULU)

Maj 1974 indkalder DANIDA kvindeorganisationer, u-landsorganisationer og andre til et møde, hvor man drøfter planer og ideer i forbindelse med oplysningsarbejdet om u-landskvinder i det forestående Kvindeår.

DANIDA vil støtte økonomisk, så frivillige organisationer og interessegrupper kan udføre "oplysningsarbejdet i Kvindeåret". Der bevilges næsten kr. 500.000 til dækning af de aktiviteter, som

interessegrupper og organisationer søger støtte til. DK fx får penge til afholdelse af de 7 weekenskurser rundt om i landet samt ekstra penge til Ghana-seminaret i Helsingør.

Nu må man huske, at DANIDA på daværende tidspunkt var temmelig nystartet og langt fra var den veletablerede mammut, vi kender i dag - og måske var man lidt på "Fruens mark" i forbindelse med det forestående Kvindeår! I hvert fald havde DANIDA også brug for en arbejdsgruppe, der kunne "koordinere og fremme informationsaktiviteterne om kvinders stilling i udviklingslandene", og arbejdet skulle helst igangsættes fra den 1. januar 1975.

DANIDA henvender sig først til DKN, der siger fra, hvorefter man henvender sig til DK, der siger: OK!

Officielt får gruppen navnet "Kvindeårets U-landsudvalg". Dets sekretariat får til huse hos DK med Rita Dekker som sekretariatsleder. Hun aflønnes af DANIDA og har til opgave bl.a. at informere kvindeorganisationer og andre interesserede om udstillinger, kurser, publikationer mv. samt komme med tilbud om foredragsprogrammer.

Selve udvalget består af repræsentanter fra DANIDA, Danske Kvinders Nationalråd, Dansk Kvindesamfund, Dansk UNICEF-komité, Dansk Ungdoms Fællesråd, FN-Forbundet, FNs informationskontor, Folkekirkens Nødhjælp, Mellemløst Samvirke og Rødstrømperne.

Udvalget, der ledes af Eva Rude, mødes en gang om måneden, hvor de koordinerer deres aktiviteter samt drøfter nye ideer og kontakter.

På slutningen af året, i oktober 1975, konkluderer man, at bortset fra DK så har arbejdet stort set ikke haft positiv afsmitning på andre kvindeorganisationer. Og nu har vi jo i mellemtiden fået et Kvindeår! I samarbejde med DANIDA beslutter man derfor at undersøge mulighederne for at gå videre - dog fremover som Kvindernes U-Landsudvalg - og anbefaler, at de månedlige udvalgsmøder erstattes af færre møder, men til gengæld møder over en weekend.

Man samles til det første weekend-arbejds møde, 1. samarbejdskonference, marts 1976 på Blommenslyst/Hotel Brasilia, Fyn.

Trods stor modstand fra DKN, beslutter et flertal af de øvrige interesseorganisationer og grupper at fortsætte u-landsarbejdet.

Men en strukturændring er nødvendig og man vedtager at lave udkast til vedtægter og indkalde til stiftende møde. Det finder sted den 8. maj 1977 i Trommesalen, København. Dette møde ledes af vicedadslæge Inge Jespersen - fra DKN; men hun havde været primus motor ved udarbejdelsen af vedtægterne og bliver efterfølgende en aktiv kraft i KULU. Her beslutter man også at nedsætte en samarbejdsgruppe på 9 personer, der skal koordinere og styre de opgaver, som udvalget har økonomisk dækning for. Endvidere beslutter man et handlingsprogram samt vedtager KULUs formålsparagraf: "Kvindernes U-landsudvalg, der er tværpolitisk og neutral i partipolitik, religiøs og racemæssig henseende, oprettes med det formål at hjælpe, bl.a. gennem oplysningsarbejde, dårligt stillede kvinder i u-landene til ligestilling, fred og udvikling i overensstemmelse med aktionsplanen vedtaget på Mexico-konferencen i Det internationale Kvindeår 1975."

På den 2. samarbejdskonference, Magleås, okt. 1976, beslutter man at oprette en regionalgruppe på Fyn. Og det går hel fint, bl.a. takket være Carla Hansen, der var engageret i KULU, aktiv DKer i Odense og aktiv i etableringen af KULU-Fyn. Efterfølgende har så godt som alle de af U-landsudvalgets indbudte u-landsgæster også besøgt DK/KULU i Odense.

Men i København kører arbejdet ellers videre - indtil november 1977, hvor DK føler sig nødsaget til at sende KULU en opsigelse.

En ting er, at KULU "kører for meget på friløb"; tager for meget og yder for lidt. Deres materialer hober sig op i DKs små lokaler og KULU-arbejdet har eskaleret så meget, at DKs eget arbejde med oplysning til og kursusvirksomhed for kredsene næsten er gået i stå.

En anden ting er, at Rita Dekker som nyudnævnt u-landskonsulent (en beslutning DANIDA tog) samme efterår havde deltaget på en studierejse til Ceylon/Sri Lanka. De nordiske FN-forbund var vært og havde arrangeret turen for u-landskonsulenter fra interesseorganisationer med henblik på en udbygning af oplysningsarbejdet i Danmark og de øvrige nordiske lande. Desværre blev Rita Dekkers (udnævnelse og) deltagelse stærkt misundt af den daværende forkvinde for KULU, Kirsten Jørgensen. Som konsekvens heraf indgav Rita Dekker i november sin opsigelse til KULU; men indsigt samt opbakning fra DK gjorde, at alt i alt blev KULU opsagt til fraflytning senest den 1. april 1978.

Man kan også se det som udtryk for, at samarbejdet DK/KULU var blevet så tæt rent fysisk, at det for nogle var svært at se hvornår det var KULU og hvornår det var DK; at det var DK der gav sig, men også DK der i længden led den største overlast.

Af et DK-styrelsesreferat fra den 6. jan. 1978 fremgår det, at KULU ønsker og DK støtter, at KULU etablerer sig som en selvstændig organisation med en formaliseret ledelse. Men en bred tilslutning fra de tilknyttede organisationer er nødvendig, så der indkaldes til et ekstraordinært repræsentantskabsmøde den 21. januar 1978 i Suhmsgade. Her får de tilknyttede organisationer sig en overraskelse, for de var ikke opmærksomme på, at DK med sit gode renommé og sin faste struktur hidtil havde stået som økonomisk garant overfor DANIDA, der kun accepterer foreninger med en formaliseret struktur (formand, kasserer, revisorer etc.), hvis de skal yde tilskud. Altså måtte KULU opgive sin hidtidige flade struktur med en kollektiv ledelse.

1. juni flytter KULU flytter til egne lokaler, Købmagergade 67, 1.tv, 1050 K - to måneder efter udløb af opsigelsen, fordi de havde problemer med at finde lokaler, hvor huslejen var så lav, at de kunne betale den.

KULU-aktiviteter, med sekretariat hos DK

* 1975, marts: KULU separat telefon

* 1975, april: Folder: "Internationalt Kvindeår 1975" - 3000 eksemplarer udsendt. Nyt oplag juni, 3000 eksemplarer. Atter genoptrykt nov. 3000 eksemplarer * 1975: Debatteater i samarbejde m/Fiolteatret: "Det er sammen vi befrier vor jord" eller "Kvinder i Kenya". Om afrikanske kvinders landsbyliv og de nye påvirkninger/udviklinger. Prøveforestilling Hvidovre Medborgerhus/Bibliotek den 29. okt. (Fra marts 1977 kan forestillingen bestilles efter henvendelse til KULUs sekretariat, Niels Hemmingsens Gade.)

* 1975, nov.: Studiekredsmateriale. Orienterende materiale fra forskellige u-landsorganisationer, til brug for studiekredse, mindre arrangementer og udstillinger om u-landskvinder. Kan rekvireres gratis

- * 1976, 12.-13. marts: KULUs 1. samarbejdskonference. Blommenslyst, Fyn. Vedr. fortsættelse af Kvindeårets u-landsarbejde
- * 1976, 8. maj: KULUs stiftende møde, Trommesalen, Kbh. KULUs formålsparagraf vedtages + handlingsplan
- * 1976, 15. juni: KULU eget brevpapir mv.
- * 1976, 30.-31. okt.: KULUs 2. samarbejdskonference: "Solidaritet med u-landenes kvinder". Magleås, Høsterkøb. 35 deltagere. Beslutning om regionalgruppe KULU-Fyn
- * 1976 dec.: KULU udsendt pjece nr 1: "KULUs hvem-hvad-hvor"
- * 1976 dec.: KULU-plakat
- * 1977, 28. feb.: KULU-AVISEN nr. 1, 1. årgang
- * 1977, marts: Studiekredsmateriale baseret på M.S.s bog: "Kvinder er den halve verden"
- * 1977, 5. el. 6. marts. KULUs debattheater generalprøve på DKs 7. weekendkursus, Horsens
- * 1977, efteråret: Vandrestilling: "Verdens kvinder - kvinders verden"
- * 1977, 21.-22. maj: KULUs 3. samarbejdskonference: "Solidaritet med u-landenes kvinder". Klarskovgaard, Korsør
- * 1977, 3.-4. sep.: KULUs 4. samarbejdskonference: "Solidaritet med u-landenes kvinder". Hindsgavl, Middelfart
- * 1977, nov.: DK henstiller til KULU, at de flytte senest 1. april
- * 1978, feb.: "Women and Development" = KULUs navn på engelsk
- * 1978, 11.-12. marts: "Private organisationers kontraktarbejde i u-landene". Hotel/Motel Hedegaarden, Vejle. KULU-kursus, men DK som arrangør
- * 1978, 16. marts: Ekstraordinært repræsentantskabsmøde KULU. Ny struktur (hierarkisk) nødvendigt. 60 deltagere. Jeanne Møller indstillet som DK-repræsentant i samarbejdsgruppen i stedet for Grethe Fenger Møller. (Eva Rude: repræsentantskabet, Lasse Trojel suppleant.)
- * 1978, 25. okt. - 21. nov.: Foredragssække m/4 foredrag, der gentages Kbh., Århus, Odense.

U-landsudvalget

Kvindeåret 1975 satte skub i DKs interesse for og oplysningsarbejde om u-landskvinden.

Arbejdet blev fulgt fint op gennem det efterfølgende Kvindeårti. Men skal vi opdele i dekader internt, så er tiden 1980-90 så afgjort DKs U-landsudvalgs årti.

I 1977 deltog Rita Dekker, som nævnt, på en FN-studierejse til Sri Lanka, der var ét af de områder, DANIDA på det tidspunkt havde i kikkerten evt. at ville satse på. Det var derfor naturligt, og i forlængelse af

DANIDAS oplysningskampagne om u-landskvinder til danske interesseorganisationer, at man planlagde et weekendseminar om kvinder i Sri Lanka.

Padmini Casinader Christiansen, der senere bliver meget aktiv i DKs U-lands- og Internationale Udvalg, blev inddraget som konsulent med specialviden om Sri Lanka. Det bliver til to weekendseminarer om kvinder i Sri Lanka. Det bliver til mange seminarer, om kvinder fra mange lande og med mange, forskellige og specifikke problemer. Men alle bliver det seminarer, der primært henvender sig til andre, danske interesseorganisationer, for at oplyse dem om sagerne, så deltagerne kan hjembringe det til egen organisation, så de kan arbejde videre med emnet. Det hele i overensstemmelse med DANIDAS oplysningsafdeling/midler.

Princippet var: hvert år; sit u-landskursus. Det var store arrangementer - og store budgetter, for oftest var det med betalt rejse, ophold og honorar for flere oplægsholdere fra de fjerneste lande. Planlægningen af de to seminarer om Sri Lanka, 1981 og 1982, påbegyndes fx allerede i 1978. Ligeledes seminaret om flygtningekvinder, der først afholdes 1986.

DANIDA var hovedsponsor og når kontakten til u-landskvinderne nu var etableret - og det var besværligt dengang; det var tiden før både fax og email, ja selv telegrammer kunne være usikre og længe undervejs, men når nu kontakten var etableret og aftalerne kommet i hus og damerne kommet til landet, så blev de "genbrugt" - forstået på den måde, at andre, interesserede kvinde- eller u-landsorganisationer fik muligheder for at lave arrangementer med eller for gæsterne. DKs egne kredse i Jylland og på Fyn har flittigt benyttet sig af tilbudet, men også fx KULU har været en sådan sparringspartner. Ofte har det også betydet formildende omstændigheder overfor DANIDA, netop fordi anvendelsen af deres oplysningsmidler og den efterfølgende spredningseffekt blev det større.

DKs U-landskurser/seminarer efter Kvindeåret

* 1976, 6.-7. nov: DKs U-landskursus. Kragshjerggård, Odense. I samarbejde m/DK-lokalkreds, Ligeretsudvalget De Radikale Venstre, U-landsforeningen Svalerne. (KULU-Fyn). 34 deltagere

7. 1977, 5.-6. marts: "Afrikanske kvinder på vej ... " + KULUs debatteater: "Kvinder i Kenya". Bygholm Parkhotel, Horsens. 34 deltagere

8. 1978, 11.-12. marts: "Private organisationers arbejde i u-landene". Hotel/Motel Hedegaarden, Vejle. 27 deltagere/30 tilmeldte

* 1979, ???: "Rural Women in West Africa". U-landskursus - om resultaterne fra org. seminar i Ghana. Blev det afholdt?? DANIDA søgt & bevilgede nov. 1978 kr. 25.000 til kursus plus temanummer af K&S. Temanummer udkom primo 1980

9. 1980, 16.-17. feb.: "Kulturelt betingede fordomme og leveregler som hindring for kvinders udvikling i u-landene" - om "omskæring" af kvinder. (Optakt til FNs midtvejskonferencen i Kbh. 1980: "Beskæftigelse, sundhed og uddannelse".) Magleås, Høsterkøb. 32 deltagere

10. 1981, 27.-28. juni: "Sri Lanka - gammel kultur - ny fremtid". Magleås, Høsterkøb

11. 1982, 5.-6. juni: "Kvinder på Sri Lanka - kan selv og vil selv". Magleås, Høsterkøb

12. 1983, 28.-29. maj: "Kvinder i Indien - på vej til at bryde deres lænker". Skjalm Hvide Motel Hotel, Jørlunde v/Slangerup

13. 1984, 26.-27. maj: "Kvinder i Bangladesh - kvinder i skyggen". Magleås, Høsterkøb. 20 deltagere. KULU & M.S. stillede bøger og tidsskrifter til rådighed

14. 1985, 10.-11. aug.: "Efter Nairobi 85 - Hvordan ind i år 2000?", Magleås, Høsterkøb. DK søgt DANIDA om midler så repræsentant fra Sri Lanka, Indien og Bangladesh kan deltage i Nairobi-konferencen og efterfølgende komme til Kbh. til seminar

15. 1986, 27.-28. sep.: "Flygtningekvinden - udvikling - fremtid". Brogaarden, Strib v/Middelfart

16. 1987, 28.-31. maj: "Et sted at bo - en menneskeret". Borrevejle Idræts- og Kursuscenter, Gevinge v/Roskilde

* 1989, 28.-29. okt.: "Kvinder - miljø og en bæredygtig udvikling" (opfølgning på paneldebat, Christiansborg den 27. okt.). Magleås, Høsterkøb. Hovedtalere: Kamla Bhasin og Berit Ås

* 1990, 27.-28. okt.: "Uddannelse - kvinder og miljø" (FNs Internationale Læseår). Kildegaard, Tisvildeleje. I samarbejde m/ Ghana-udvalget & Uddannelsesudvalget

* 1991, 2.-3. nov.: "Gældskrisen og feminiseringen af fattigdommen". Kildegaard, Tisvildeleje (35 deltagere fra 10 forskellige lande). I samarbejde med KULU. Seminar i forlængelsen af DKs CEDAW-konference i Århus m/oplægsholdere fra Zambia, Trinidad, Tobago (IAW-kvinder)

* 1992. Planlagt oplysningskampagne. "Handel med kvinder - brud på menneskeret?", seminar + 3 offentlige høringer forskellige steder i landet. I samarbejde m/KULU. DANIDA ansøgt to gange, begge gange afslag

* 1993, 30.-31. okt.: "The Girl Child - morgendagens kvinde - kønsdiskrimination i Sydøstasien". Magleås, Høsterkøb. 44 deltagere

* 1996, 2.-3. marts: "After Beijing - Commitment and Change? - for Women and Girls". Amtsstuegaarden, Ringsted. I samarbejde m/INU

* 1997, 4.-5. okt.: "4. Verdens Kvinder". Ålborg Vandrehjem. I samarbejde m/Ålborgkredsen. Oplægsholdere fra Grønland, New Zealand, Kenya, Bolivia, Canada

GRØNLANDSUDVALGET

* 1959: Landsmøde, Ålborg. Beslutning at starte samarbejde med De Grønlandske Kvindeforeninger

* 1959-73: Årligt (sommer-)kurser for grønlændere, der læste henede; ikke muligt at komme hjem til Grønland i ferierne

* 1973: 3-ugers sommerkursus: "Erhverv og tillidserhverv", 17. juli - 7. aug. Kbh., resten af tiden Ikast

* 1975: Starter bogindsamling af kvindelig litteratur, til bogsamling i Grønland - 1. "bunke" på 36 bøger kan overrækkes i Godthåb ved -

* 1975: Opfølgingskursus på "Erhverv og tillidserhverv" fra 1973. Egedesminde, 6.-11 marts

* 1977: Kvindernes Højskole, Holsteinsborg, åbnes 1. juli

* 1981: Kursus: "Kvinder i kommunalpolitik", Magleås, Høsterkøb, 17.-27. feb.

* 1983: Weekendkursus om grønlandske kvinder sociale- og erhvervsmæssige muligheder i Danmark, Borrevejle, 5.-6. juni

* 1984: Jubilæumsudstilling, Grønlandsudvalget 25 år, Kbh.Rådhus * 1991: Bogen "Arnat. Den grønlandske kvinde", af Eva Rude. Om 30 års samarbejde mellem De grønlandske Kvindeforeninger og Dansk Kvindesamfund

I Kvinden & Samfundet (11/1975) kan man læse om hjemmestyrerens tanken samt at "De næste generationers, de næste årtiers kamp kommer til at forme sig som en fornægtelse af den europæiske livsform. Den tredje verden er vågnet - den fjerde verden er ved at rejse sig."

IWGIA

Det var også årene, hvor IWGIA, International Work Group for Indigenous Affairs, blev dannet - i København. Første Document udkom 1971. IWGIA er en upolitisk og uafhængig international organisation, der arbejder med indfødte folks (den 4. verdens folks) rettigheder - eller snarere mod krænkelse af deres menneskerettigheder.

U-landsudvalget aktiviteter, udover kursusafholdelser

* 1978: Publikation, "Industrien og U-landskvinderne". DK, red. Nina Lindholst; Jeanne Møller & Eva Rude - svar på/modspil til Industrirådets debatoplæg "Industrien og u-landene" om tilrettelæggelse af dansk bistandshjælp til udviklingslandene

* 1978: Brætspil, "Et spil om kvinder". Om kvinder i u-lande kontra i-lande. DK (Rita Dekker og Kamma Buus), DUF, IMCC

* 1985: Høring, 9. aug. (forud for weekendseminar) 3 u-landsrepræsentanter og 2 folketingsmedlemmer; Opfølgning på kvindekonference i Nairobi

1987: Planchestilling, "Et sted at bo - en menneskeret" præsenteret 10. sep. i Kvindernes Bygning, Kbh. Senere vist i Ålborg, Odense, Holstebro, Roskilde, Lyngby i samarbejde med KULU

* 1988: Planche-arbejde videreføres; forberedelse til Nordisk Forum, Oslo

* 1989: Paneldebat, "Kvinder - miljø og en bæredygtig udvikling". Landstingsalen, Christiansborg, Kbh. 27. okt. Panel: Lone Dybkjær (miljøminister), Kamla Bhasin (FAO), Indien), Berit Ås, Lise Østergaard (CARE), Vibeke Jensen (UNESCO) og Janice Førde (KULU). Over 200 deltagere på dette arrangement, inkl. efterfølgende weekendseminar

* 1992: Kursus, "Danmark - u-landskvinderne og Unionen". M.S.s kantine, Landgreven, 19. maj. I samarbejde med KULU; del af DKs EF-oplysningskampagne: "Kvinders vilkår i fremtiden"

* 1993: Forberedelser Nordisk Forum, Åbo

* 1994: Publikation, "the Girl Child - woman of tomorrow". DK, red. Manja Hansen

* 1995: Social Summit, Kbh., 3., 12. marts. Stand/bod på NGO-forum med "the Girl Child" + DK-ting. U-landsudvalget assisteret af Kbh.-kredsen

* 1995: Beijing, sep. "the Girl Child", workshop v/Sara Stinus, Ulla Lundbye og Manja Hansen

* 1997: Høring, "4. verdens kvinder". Kbh. 2 okt. Paneldeltagere fra Grønland, New Zealand, Kenya, Bolivia, Canada samt Marianne Jensen fra IWGIA

CEDAW - og "pakken"

CEDAW-konventionen, "The Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination Against Women", der blev vedtaget af FN's generalforsamling i dec. 1979, blev først ratificeret af Danmark i 1983.

Når Danmark har givet tilsagn om at ville tilslutte sig et FN-dokument af en slags, skal det efterfølgende behandles tre gange (som lovforslag eller ændringsforslag) i Folketinget, før det er endeligt vedtaget som lov.

Man kan undre sig! Vanemæssigt har vi et billede af os selv som værende et foregangsland - og CEDAW-konventionen var ikke en total nyskabelse. Den kom som en - foreløbig - kulmination på de ligestillingsbestrebelse FN har arbejdet målrettet på siden begyndelsen af 60'erne. Men når Folketinget skulle bruge fire år på at vedtage et lovforslag, må man konkludere, at kvindesagen ikke er "hot", heller ikke i Danmark.

Kvinder er den halve verden - også når der herhjemme skal stemmes til folketingsvalg, partiliste eller person. Konklusionerne fra kvindekonferencen 1980 i København er rigtige: Sagen mangler politisk opbakning og kvinderne selv er uvidende om deres rettigheder.

DKs INU tog sagen op - oplysningsdelen. DK er medlem af paraplyorganisationen IAW (International Alliance of Women), og for dem arrangerede INU en konference om CEDAW-konventionen. Den fandt sted i Århus, sidst i okt. 1991, med 50 deltagere fra 20 forskellige lande.

Konferencen var planlagt regionalt (europæisk), og på grund af det rustne Jerntæppe, kunne vi for første gang i umindelige tider invitere repræsentanter fra østeuropæiske lande. Ungarn, Polen, Litauen og Letland var med, og så kom der uopfordret en fra Estland. Men vanen tro, så intet internationalt DK-arbejde uden u-landene derfor også repræsentanter fra Zambia, Indien og Trinidad & Tobago samt Filippinerne og Lesotho.

Arrangementet var stort. Det var så stort, at INU, der kun bestod af få medlemmer, og ikke havde været arrangement-aktiv i en årrække, inddrog U-landsudvalget. Et eller to af medlemmerne var gengangere, men rutinen og ekspertisen fra U-landsudvalget - vel den største indenfor DK på det tidspunkt - i at afholde internationale arrangementer, blev indrulleret i INUs arbejde. Desværre ser man aldrig U-landsudvalget blive krediteret for denne indsats.

På det tidspunkt havde INU ligget brak i et par år, mens U-landsudvalget havde været aktivt, kontinuerligt. Alligevel kan man læse i forkvindens beretning fra 1991, at styrelsen havde vedtaget at nedlægge U-landsudvalget. Sådan! Udvalget havde ikke henvendt sig, og udvalget var heller ikke blevet orienteret. Men det var et engageret og velfungerende udvalg, så i årene efter fortsatte det da også sit u-landsarbejde - og accepterede at være blevet et under-udvalg under INU.

Men arbejdet med CEDAW, med de efterfølgende projekter blev opprioriteret af styrelsen og var faktisk så omfattende, at U-landsudvalget døde. Der var ikke kræfter til parallelt at afholde u-landsseminarer som man plejede.

Op gennem 80'erne, og stort set sammenfaldende med den periode, hvor Gerda Vagn Jensen var forkvinde for INU, ligger hovedvægten af INUs arbejde på Europa/EU. I de år hedder udvalget da også EF- og Internationalt Udvalg og arbejdet koncentrerer sig stort set om Danmark-Europa - hvis ikke der lige kommer en udenlandsk delegation på gennemrejse, så er det INU, der fortæller dem om danske kvinders stilling. Men fra 1992, hvor DKs CEDAW-pakke begynder at tage form, flytter INU fokus og man skeler mere til IAWs og FNs arbejde, som ofte foregår langt væk fra Danmark.

Herhjemme producerer INU DKs CEDAW-pakke som oplysningsmateriale til danske kvinder. Den introduceres lokalt, fx som undervisningsmateriale til indvandrerlærere, regionalt til søsterorganisationerne på de nordiske forumer og internationalt fx kvindekongressen i Beijing. Opskriften på CEDAW-pakken er god, og INU bestræber sig på at videregive den til kvindeorganisationer i andre lande i det håb, at man adapterer og oversætter den til det pågældende lands sprog således, at kvinder generelt kan blive mere oplyste og deres rettigheder.

IAW (International Alliance of Women)

Paraplyorganisation grundlagt 1904 i Berlin

* 60 kvindeorganisationer fra hele verden

* 30 medlemsorganisationer er fra den 3. verden

* 25 medlemmer i bestyrelsen

* 9 år/3 perioder max. sæde i bestyrelsen DK er medlem af IAW og kan derfor sende en repræsentant eller delegeret til IAWs kongresser.

DK har fra tid til anden et medlem i IAWs bestyrelse, eller en DKer der er aktiv i ét af IAWs udvalg/grupper - fx blev Hanne Budtz, forkvinde DK, i 1952 opfordret til at opstille som præsident til IAW. Hun takkede nej men pegede på Ester Graff, der blev valgt.

* 1952-61: Esther Graff: præsident for IAW

* 1977-86: Kirsten Grønager (DK næstforkvinde): bestyrelsesmedlem IAW

* 1984-90: Gerda Vagn Jensen (DK forkvinde INU ; DK forkvinde KBH.): formand for IAWs Europæiske Region (regional director in Europa for IAW)

* 1986-95: Padmini Casinader Christiansen (DK forkvinde U-landsudvalg; DK forkvinde INU): bestyrelsesmedlem IAW; fortsætter som ledende ang. IAWs arbejde med CEDAW-konventionen

* 1995- : Lene Pind (forkvinde DK): bestyrelsesmedlem IAW; civile og politiske rettigheder som ansvarsområde

DKs IAW-møder (& øvrige IAW-møder, der har inspireret DK)

*1961. Bredt publikum. Måske var det et IAW-seminar. For Ester Graff, DKer og præsident for IAW, stod for arrangementet, og gik samme år af som præsident efter 9 år

(* 1974. IAW-seminar i Ghana (med støtte fra bl.a. UNESCO): "Den økonomiske deltagelse af kvinder for at forbedre familiens livsbetingelser")

(* 1974. IAW-seminar i Nigeria (med støtte fra bl.a. UNESCO): "Befolkningsproblemer og deres indflydelse på en bedring af familiens livsbetingelser")

(* 1975. IAW-seminar Sri Lanka (med støtte fra bl.a. UNESCO): "Uddannelse af kvinder for deltagelse i landets udvikling")

* 1980. IAW-møde København. Hovedbestyrelsesmøde i Kbh. forud for kvindekongressen. 60 deltagere. Annonce K&S om muligheder for privat indkvartering af IAWere. Reception for IAWer på Frb. Rådhus + Kbh. Rådhus, men også private receptioner/sammenkomster hos DKer i Kbh.

* 1984. IAW-seminar i København, 28.-30. sep.: "Forberedelsesmøde til FNs kvindekongressen i Nairobi 1985". Primært for IAWer; DKer kan deltage hvis ledige pladser, gebyr kr. 100,-. Privat indkvartering for IAWere efterlyses. INU i samarbejde m/DKs styrelse

* 1984. IAW- og nordisk konference, København, 4.-6. okt.; "Drug-seminar". Schaeffergården, Gentofte. (Økonomisk støtte fra UNESCO, Undervisningsministeriet samt Krista og Viggo Petersens Fond.) Gerda Vagn Jensen ansvarlig. Senere udgiver DK rapporten "Kvindemisbrug", red. Jesper Allentoft

* 1991. IAW-konference Århus, 25.-31. okt.; "CEDAW-konference". Pressens Uddannelses Center. Padmini Casiander Christiansen assisteret af U-landsudvalget. Senere udgiver DK rapporten "CEDAW Conference", red. Jette Dønvang & Leslie Larsen

(* 1993. IAW-konference Athen, forår: "The Girl Child". Ingrid Heintz og Padmini Casinader Christiansen deltog, begge fra INU)

* 1998. IAW-møde & konference, København/Malmø; "Fundamentalisme og kvinders rettigheder". Christiansborg, Kbh., 21.-23 aug. + sightseeing. Planlægningsaktiv Åse Skov, INU. (Hovedmøde i Malmø: 23.-27. aug.)

* 2001. IAW-konference, Europæisk-Regional; "The Implementation of the CEDAW Convention". Odense, 12.-17. maj. Opfølgingskonference på Århus 1991.

Lene Pind ansvarlig

CEDAW - & INUs "pakken"-aktiviteter

1979: FNs kvindekonvention, CEDAW-konventionen vedtages af FNs generalforsamling, dec.

1983: Danmark ratificerer/underskriver CEDAW-konventionen

1991: IAW-CEDAW konference, Århus, okt. (INU + U-landsudvalget)

1994: Nordisk Forum Åbo/Turku, aug. Foreløbig pakke præsenteret, kun pjecen færdig. INU m/workshop om CEDAW. Padmini Casinader Christiansen og Manja Hansen

1995: Social Summit, København, marts. Færdige CEDAW-pakke fremlagt, workshop

1995: Beijing, 4. Internationale Kvindekonference, sep. Workshop om CEDAW-pakken. Padmini Casinader Christiansen og Leslie Larsen

1996: Weekend-seminar: "After Beijing - Commitment and Change for Women and Girls", 2.-3. marts. Amtsstuegaarden, Ringsted. I samarbejde m/u-landsudvalget

1996: Høring: "After Beijing - Commitment and Change for Women and Girls", 1. marts. Domus Technica, Ved Stranden 18, Kbh. I samarbejde m/U-landsudvalget

1997: Plakat, distribution

1998: April, opdatering af CEDAW-pakken

1998: FNs 50år for Verdenserklæring om Menneskerettigheder: 3 workshops, 14. og 28. okt. samt 11. nov. på Nationalmuseet

1998: 6. dec. DK-bod på "organisationernes marked", Nationalmuseet. INU og Kbh.-kredsen. (FNs 50år)

BALTICUM

Kontakterne, der blev skabt til de baltiske lande under CEDAW-konferencen i Århus, var helt nyt for os - og chokerende på sin vis. For de var fattige på både struktur og materialer. I internationale sammenhæng er det ikke usædvanligt, at vi bliver mødt med den forestilling, at DK er en mammut, også økonomisk. Søsterorganisationerne i de baltiske lande ønskede allerførst, at vi donerede dem kontorinventar og kontormaskiner. Det kunne vi jo ikke! Anderledes var det med foreningsstruktur suppleret med netværksrelationer.

Forunderligt nok var de usikre på, hvordan en forening organiserer sig. Men i grunden gik usikkerheden vel mere på, hvordan man går fra at være centralt dirigeret til at blive selvstændigt tænkende, udfarende og initiativtagende.

Det kunne vi hjælpe dem med, og flere gange har Leslie Larsen, siden Beijing 1995 forkvinde for INU, krydset Østersøen for at bistå med sin viden. Første gang var maj 1992, hvor Litauens Kvinderåd bad DK komme til et seminar om "Arbejdsmetoder i kvindeorganisationer". Lene Pind og Leslie Larsen var afsted, men en folkeafstemning kom i vejen - så det blev enkeltgrupper, de to mødte i stedet.

Næsten samtidigt arbejde DK - også på ekstern opfordring - på en kunstudstilling med kvindelige kunstnere. Det var Rosemarie Tillisch, der blev engageret. Men den løb af sporet.

Ligeledes gik det med et projekt i Sankt Petersborg, "Russiske kvinder og CEDAW", om oprettelsen af netværk for russiske kvinder, så de kunne få viden og redskaber til at styrke deres vilkår under den igangværende omstillings- og demokratiseringsproces. Økonomisk støtte var bevilget fra Nordisk Ministerråd og Demokratifonden, og Leslie Larsen havde lagt et stort forarbejde i planlægningen - men det løb ud i sandet på grund af manglende slut-planlægning på

modtageradressen. Det var i årene 1993-94.

Marts 1997: Leslie Larsen præsenterer DKs CEDAW-arbejde ved en konference i Lübeck, "Baltic Sea Women's Conference". Det var en stor og velorganiseret konference med mere end 200 deltagere, repræsenterende næsten hele samfundshierarkiet - Norden, Tyskland, Polen, Rusland og de baltiske lande. En udløber fra konferencen blev en idé om et 3-dagsseminar i Litauen for baltiske og russiske kvindelorganisationer om kapacitetsopbygning og erfaringsudveksling. Den har vi hørt om før - lad os nu se. I første omgang var det planlagt til maj 1998, men ...

August 1997, Valmeira i Letland, baltisk-nordisk konference, "Women and Men in Dialogue". Britta Mogensen og Leslie Larsen med en workshop om CEDAW og ligestilling. Et emne som vold mod kvinder blev forsøgt bragt på banen, men tilsyneladende er det stadig for tabubelagt, eller for integreret en del af det ordinære

familieliv på den anden side af Balticum? Til gengæld fik DKs finske søsterorganisation, Unioni, mod på at tage hjem og lave en pendant til vores CEDAW-pakke.

De østeuropæiske kvindeorganisationer er en anden slags samarbejdspartnere, end vi er vant til. De virker ikke så vedholdende, så engagerede. Måske er problemet, at de mentalt set - eller hvordan man nu skal udtrykke det - er på højde med os kvinder i Norden, men når det kommer til de faktiske forhold, har de

mange, små praktiske ting i dagligdagen, der kommer dem i vejen. En kombination af i-landsmentalitet, men u-landsvilkår! Men giv dem tid. Når et folk har været frataget selvstændigt initiativ og kreativ tænkning gennem årtier, skal de langsomt vænne sig til, at de godt både må og kan. I Kvinden & Samfundet 3/80 kan man fx læse, at medlemmer af en da nystartet kvindegruppe i Leningrad blev kontaktet af KGB og truet med 3-7 års fængsel, hvis de fortsatte deres arbejde. De udgav såmænd et blad med cases om kvinders problemer i familien, på hospitaler, fødeklinikker etc.

Det var i årene omkring Kvindeåret 1975, at u-landsarbejdet med kvinder rigtig tog fart, og det kørte så længe vi havde den såkaldte "nord-syd dialog". Nu har man(d) flyttet fokus og taler snarere om en "vest-øst dialog". At det er i de østeuropæiske lande, vi nu finder den mest akutte fattigdom og derfor de østeuropæiske lande vi først og fremmest skal hjælpe, skal i dialog med. Som om de i mellemtiden er blevet rige i syd-landene!

Manja Hansen (etnograf, kvinde(køns)forsker, dansk sprog)

1979 : medlem af Dansk Kvindesamfund, Københavnskredsen

1988: medlem af styrelsen, Københavnskredsen

1990-98: forkvinde, Københavnskredsen

1989: medlem af DKs U-landsudvalg - senere overført til INU

Manja Hansen i Beijing 1995, længst til højre i rødt og blåt